

LEJFG.V. PEŠON

Preveo sa švedskog
Nikola Perišić

■ Laguna ■

Naslov originala

Leif GW Persson

LINDA – SOM I LINDAMORDET

Copyright © Leif GW Persson 2005

Published by arrangement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Za Maj Ševal i Pera Valea –
koji su to radili bolje od skoro svih drugih.*

Vekše, petak 4. jul, izjutra

GOSPOĐA IZ SUSEDSTVA je pronašla Lindu, što je na kraju krajeva ipak bilo bolje nego da je to učinila njena majka. Osim toga, policija je time mnogo dobila na vremenu. Majka je nameravala da se vrati iz sela tek u nedelju uveče, a u stanu je živela samo sa ćerkom. Kada ste policajac i suočeni ste sa ubistvom koje treba istražiti, uvek važi pravilo što pre to bolje.

Već u osam i pet ujutru uzbuna je stigla do policijske okružne komunikacione centrale u gradu Vekše, i poziv je primilo patrolno vozilo koje se nalazilo u neposrednoj blizini. Samo tri minuta kasnije, javili su se ponovo. Prva patrola je stigla na lice mesta, žena koja je uputila poziv nalazila se na sigurnom, na zadnjem sedištu policijskog auta, dok su policajci nameravali da uđu u kuću kako bi proverili stanje. U stvari, to patrolno vozilo je tada već trebalo da stoji u garaži policijske stanice, pošto je bilo vreme za zamenu noćne i dnevne smene, i većina policajaca na dužnosti obično se nalazila pod tušem ili je pak sedela u kafe-kuhinji čekajući početak radnog dana i svoj raspored.

Poziv na uzbunu primio je lično dežurni oficir. Dvojica mlađih kolega koji su se javili na poziv već su uspeli da steknu zavidnu reputaciju u lokalnoj policiji. I to, nažalost, ne sasvim

pozitivnu, a pošto je on dvostruko starijih od njih, ima već trideset godina iskustva u struci i prošao je sito i rešeto, u prvi mah je nameravao da pošalje pojačanje, ukoliko bi tako nešto uopšte bilo moguće u to doba dana, ali su mu se oni ponovo javili prekinuvši ga usred tih razmišljanja. Posle samo osam minuta, i to na njegov mobilni telefon, kako bi izbegli da druge radoznale uši čuju ono što su imali da kažu. Sada je već bilo osam i petnaest, a prvi izveštaj kolega sa mesta zločina potrajao je tek nešto više od jednog minuta.

Što je najčudnije od svega, bar su taj jedan put uradili sve kako treba, bez obzira na svoje godine, iskustvo i reputaciju. Učinili su baš sve što se od njih očekivalo, a pritom je jedan od njih učinio i više od toga. Zaradio je sebi zlatnu zvezdicu za izuzetan trud i to na način dotad neviđen u praksi policijske uprave u Vekšeu.

U spavaćoj sobi stana pronašli su mrtvu ženu. Sve je ukazivalo na to da je ubijena i da je – prema njihovoj proceni – ubijena samo nekoliko časova ranije. Međutim, nije bilo tragova počinioaca izuzev otvorenog prozora spavaće sobe što gleda na zadnju stranu kuće i koji je nagoveštavao barem to kako je napustio mesto zločina.

Nažalost, postojala je još jedna komplikacija. Mladi kolega s kojim je dežurni oficir razgovarao bio je uveren da poznaje žrtvu, a ako se zaista radi o njoj, to je između ostalog značilo da ju je i dežurni oficir lično sreo u više prilika, a poslednji put baš juče kada je izlazio sa posla.

„Ovo nikako nije dobro“, mrmljao je dežurni oficir sebi u bradu. Potom je izvadio svoj omaleni podsetnik u kome je pisalo šta treba da radi ako na poslu dođe do onog najgoreg. Bila je to plastificirana polovina lista A4 formata sa desetak stavki kojih se trebalo setiti i dubokomislenim naslovom 'Za slučaj da se

neko sranje dogodi na poslu'. Obično je stavljao podsetnik ispod stonog podmetača za pisanje čim bi njegova smena počela, a prošlo je već četiri godine otkako je poslednji put imao razloga da ga odatle izvadi.

„Dobro, momci“, počeo je dežurni oficir. „Ovako ćemo...“

Zatim se i on potrudio da učini sve što bi se moglo zahtevati od njega. Mada i ništa preko toga, jer se ljudi u njegovim godinama ne upuštaju u takve pustolovine.

U patrolnom vozilu koje je prvo stiglo na mesto zločina sedela su dva mlađa policajca iz Vekšea. Policijski inspektor na zameni Gustav fon Esen, tridesetogodišnjak poznat među kolegama kao Grof, mada nikada nije propuštao da skrene pažnju na to kako je u stvari „samo običan baron“, i četiri godine mlađi kolega, viši pozornik Patrik Adolfson, koga su zvali Adolf iz razloga koji, nažalost, nisu imali veze samo sa njegovim prezimenom.

Kada su se javili na poziv, nalazili su se kilometar-dva od navodnog mesta zločina i bili na putu za policijsku stanicu, a pošto saobraćaj tako rano ujutru takoreći nije ni postojao u tom kraju, Adolf je polukružno skrenuo, nagazio gas do daske i pojurio tamo najkraćim putem, bez rotacionog svetla ili sirene, dok je Grof pažljivo osmatrao sva sumnjiva kretanja u suprotnom pravcu.

Zajedno su činili skoro dve stotine kilograma policije od vrhunske švedske provincijske sorte. I to pre svega mišića i kostiju, uz čula i motoriku u najboljoj formi, odnosno sve ono što bi mogao poželeti neki preplašeni građanin koji je pozvao policiju pošto mu se na tremu nalaze trojica nepoznatih lupeža koji pokušavaju da mu provale vrata.

Kada su se našli pred kućom u Ulici Pera Lagerkvista odakle je poziv izgleda stigao, pred njih je nasred ulice istrčala uznemirena sredovečna žena. Mahala je rukama i nepovezano govorila,

pa ju je Adolf, koji je prvi izašao iz auta, pažljivo uhvatio za ruku i posadio je na zadnje sedišta auta uz uveravanja kako je „sada sve u redu“. I dok je Grof, izvadivši službeni pištolj, zauzimao busiju iza kuće, za slučaj da je nasilnik i dalje unutra i namerava da pobjegne tim putem, Adolf je brzo proverio ulaz u objekat, pa zatim ušao u stan. Bez ikakvih poteškoća, pošto su ulazna vrata bila širom otvorena.

I tu je zaradio svoju zlatnu zvezdicu pre nego što je prvi put uradio sve ono drugo što su ga učili da radi dok je išao u policijsku školu gore u Stokholmu. Sa službenim oružjem u ruci pretražio je stan. Pažljivo koračajući duž zidova, kako ne bi nepotrebno pokvario posao kolegama iz tehničkog odeljenja ili dao počinocu prednost, ako je ovaj i dalje tu i dovoljno lud da rizikuje. Ali unutra se nalazila samo žrtva. Ležala je u krevetu u spavaćoj sobi, nepomična, umotana u krvav čaršav koji joj je prekrivao glavu, trup i polovinu butina.

Adolf je kroz otvoren prozor spavaće sobe doviknuo Grofu da više ne mora da pazi na stepenište, vratio oružje u futrolu i izvadio mali digitalni foto-aparat koji mu je bio pričvršćen pod levim pazuhom. Onda je brzo napravio tri različite fotografije nepomičnog i pokrivenog tela pre nego što je pažljivo sklonio deo čaršava koji joj je zaklanjao glavu, kako bi proverio da li je živa ili je već mrtva.

Kažiprstom desne ruke pronašao je žilu kucavicu na vratu, iako je to u stvari bilo sasvim nepotrebno kada se uzmu u obzir omča oko njenog vrata i izraz njenih očiju. Potom joj je pažljivo opipao obraze i slepoočnice, ali za razliku od živih žena koje je tako dodirivao, njena koža mu je pod prstima bila kruta i tvrda.

Očigledno je mrtva, ali od smrti sigurno nije prošlo previše vremena, pomislio je.

Osim toga, iznenada ju je prepoznao. I to ne kao nekog koga tek tako prepoznaje, već kao poznanicu sa kojom je razgovarao i o kojoj je čak gajio izvesne maštarije. To je najčudnije od

svega... mada nije nešto o čemu namerava da priča drugima. Nikada se ranije nije osetio toliko svesno kao u tom trenutku. Bio je potpuno svestan, a ipak mu se činilo kao da samo stoji po strani svega što se događa i posmatra samog sebe. Kao da tu nije zaista on, a još manje ona koja leži mrtva u svom krevetu, iako je samo nekoliko sati ranije sigurno bila podjednako živa kao i on.

ŽENU KOJA JE PRONAŠLA žrtvu i uzbunila policiju prvi put su već oko deset sati ujutru saslušala dva dežurna inspektora iz okružne kriminalističke policije. Saslušanje je snimljeno i odštampano već istog dana. Na papiru je imalo dvadesetak strana: Margareta Erikson, 55 godina, udovica, bez dece, stanuje na poslednjem spratu istog objekta kao i žrtva i njena majka.

Kao poslednja stavka u saslušanju dodata je beleška o tome da je svedok upoznat sa takozvanom zabranom obelodanjivanja u skladu sa Zakonom o sudskom procesu, član 23, stav deset. Ali nije navedeno šta je rekla kada joj je saopšteno da „pod krivičnom odgovornošću“ ne sme nikome da ispriča šta je sve izrečeno na saslušanju. Što samo po sebi nije ništa čudno. Takve stvari se obično ne zapisuju prilikom saslušanja, a ona je pritom reagovala baš kao i većina ljudi u toj prilici. Rečima kako nije od onih koji sve rastrube naokolo.

Objekat, koji se sastojao od podrumskog prostora, četiri stambena sprata i potkrovlja, bio je u posedu udruženja stanara kome predsedava njihova svedokinja. Po dva stana na tri niža sprata i jedan dvostruko veći na poslednjem spratu, gde stanuje svedokinja. Ukupno sedmoro vlasnika trajnog stanarskog prava, svi u srednjem dobu ili stariji, samci i jedan par sa

odraslom decom koja ne žive s njima. Više njih se nalazilo na odmoru u vreme kada se dogodio zločin.

Majka žrtve je vlasnica stana u kom se odigralo ubistvo, a prema rečima svedoka, žrtva je povremeno stanovala tu. U poslednje vreme svedokinja ju je viđala prilično često, dok je majka bila na odmoru i uglavnom boravila u vikendici na ostrvu Sirken, nekoliko desetina kilometara od Vekšea.

Stan sa četiri sobe i kuhinjom nalazio se u prizemlju, na strani koja gleda na ulicu i ulaz u objekat, ali pošto je kuća smeštena na nizbrdici, na dvorišnoj strani se nalazi na prvom spratu i tu se graniči sa manjom zelenom površinom okruženom porodičnim kućama i ponekom kućom za izdavanje.

Svedokinja je vlasnica pasa, a prema onome što je navela na saslušanju, psi su već mnogo godina njeno glavno interesovanje. Poslednjih godina ima dva, labradora i španijela, koje svakog dana šeta četiri puta. Obično ih već u sedam ujutru vodi u dužu jutarnju šetnju u trajanju od najmanje jednog sata.

„Ja sam ranoranalac i nikada mi nije bio problem da ustajem rano. Mrzim da ujutru ležim i razvlačim se.“

Kada se vrati kući, obično doručkuje i čita novine dok su psi zauzeti svojim „jutarnjim obedom“. Oko dvanaest sati kreću iznova. Sledi nova šetnja sa psima u trajanju od približno jednog sata, a kada se vrati obično ruča, dok svoje četvoronožne prijatelje nagradi „sušenim prasećim uvom ili nekom drugom poslasticom koju mogu da žvaću“.

U pet sati sve nanovo, ali sada je šetnja kraća. Traje oko pola sata, da bi stigla da natenane večera i „spremi večernji obed za Pepea i Pigea“ pre nego što dođe vreme da uključi vesti na televiziji. Na kraju preostaje zaključno „noćno piškenje“ između deset i dvanaest sati, u zavisnosti od toga šta nudi televizijski program.

* * *

U pitanju su ustaljene rutine kojima u suštini izgleda upravljaju njeni psi. Slobodne časove između navedenih obaveza obično posvećuje obavljanju raznih poslova po gradu, susretima sa poznanicima – „u stvari, uglavnom prijateljicama i drugim vlasnicima pasa“ – ili radi od kuće.

Njen suprug, koji je preminuo pre deset godina, bio je revizor sa sopstvenom firmom u kojoj je i ona bila zaposlena sa nepunim radnim vremenom. Posle njegove smrti nastavila je da pomaže u knjigovodstvu nekim starim mušterijama. Međutim, glavni izvor prihoda joj je penzija ostala od muža.

„Ragnar se uvek brinuo za to, pa mi zaista ništa ne nedostaje.“

Saslušanje je održano u njenom stanu. Policajci koji su je saslušavali mogli su se sami uveriti da u tom pogledu nema razloga za sumnju. Sve što su videli ukazivalo je na to da je pokojni Ragnar dobro zbrinuo svoju suprugu.

U jedanaest sati prethodne večeri, dok je boravila napolju zbog takozvanog noćnog piškenja, videla je žrtvu kako napušta ulaz zgrade i peške kreće u pravcu centra.

„Izgledala mi je kao da ide na neku zabavu, mada u današnje vreme većina mladih tako izgleda bez obzira na doba dana.“

Ona je tada stajala tridesetak metara dalje niz ulicu pa se nisu pozdravile, ali je ipak sasvim sigurna da je videla žrtvu.

„Mislim da ona mene nije videla, žurila se. Inače bi mi se sigurno javila.“

Pet minuta kasnije vratila se u svoj stan, i nakon uobičajene rutine legla je u krevet, zaspala manje-više odmah, i to je uglavnom sve čega može da se priseti o prethodnoj večeri.

* * *

To neobično leto počelo je već u maju i kao da mu nije bilo kraja. Dan za danom prolazi bez daška vetra, sunce je vrelo poput rešetke roštilja, nebo bledoplavo, nemilosrdno i lišeno oblaka i senki, neprestano se postižu nove rekordne temperature, pa je sledećeg jutra izašla sa psima već u pola sedam.

Naravno, to je nešto ranije nego što ima običaj, ali imajući u vidu to „zaista neobično leto... sigurno nisam jedina koja tako misli... želela sam da izbegnem najgore“. A inače je svakom iole odgovornom vlasniku psa poznato da psima škodi naprezanje ukoliko je napolju pretoplo.

Kretala se istom putanjom kao i uvek. Po izlasku iz zgrade krenula je nalevo i pela se ulicom duž susednih objekata, pa onda prečicom nadesno, sve do povećeg šumarka koji se prostire samo nekoliko stotina metara iza kuće u kojoj stanuje. Pola sata kasnije, a tada je već bilo nepodnošljivo toplo iako je tek prošlo sedam sati, odlučila je da se vrati kući. Pepe i Pige su приметно dahtali, a i njihova gazdarica je čeznula za hladovinom stana i nekim osvežavajućim pićem.

Otrpiliše u istom trenutku kada je odlučila da se okrene i pođe kući, nebo se odjednom naoblačilo i pocrnelo, vetar je dohvatio žbunje i drveće, a grmljavina je počela da se približava. Kada su pale i prve teške kapi, imala je još samo nekoliko stotina metara do kuće, pa je gotovo potrčala, iako je to zapravo bilo nepotrebno, jer se prvobitna kiša već pretvorila u pravu provalu oblaka, i kada je stigla do zgrade sa dvorišne strane prešavši preko zelene površine, već je bila mokra do gole kože. Tada je i uočila da je prozor na spavaćoj sobi kod suseda otvoren i landara na vetru, dok su zavese u sobi već natopljene kišom.

Čim je ušla u predvorje – „a tada je već sigurno bilo pola osam, ako me račun ne vara“ – nekoliko puta je pozvonila na vrata kod suseda, ali niko nije otvarao.

„Mislila sam da je ostavila otvoren prozor pošto se sinoć kasno vratila kući. Šta god je time htela da postigne... jer jasno je da je

napolju znatno toplije nego u kući. U svakom slučaju, bio je zatvoren kada smo išli na noćno piškenje, jer ja takve stvari primećujem.“

Ali pošto niko nije otvarao, popela se liftom do svog stana. Obrisala je pse koliko je mogla i presvukla se u suhu odeću. Osim toga, bila je loše volje.

„Mi u stvari funkcionišemo kao udruženje stanara, a oštećenja uzrokovana kišom uopšte nisu naivna. Osim toga, tu je i rizik od provale. Tačno je da ima nekoliko metara do prozorskog simsa, ali mislim da ne prođe ni dan a da ne pročitate o nekom ko se uspenrao uz fasadu i pokrao ljudima sve što imaju, a ako su već potpuno unezvereni od droge, ništa ih ne sprečava da pozajme merdevine od svojih pajtaša i ponesu ih.“

Ali šta je trebalo da učini? Da razgovara sa ćerkom kada je sledeći put bude videla? Da pozove njenu majku i izgovara je? Dve nedelje ranije dogodio se sličan pljusak, ali je trajao jedva deset minuta pre nego što je prestao podjednako naglo kao što je i počeo, sunce se ponovo pojavilo na plavom nebu bez oblaka, i u stvari je samo koristio travnjacima i drugom rastinju. Ali ne i ovog puta, pa je četvrt sata kasnije, dok se baktala oko psećih zdela za hranu i svog aparata za kafu, pri čemu kiša i dalje uporno nije prestajala, odjednom donela odluku.

„Kao što sam već rekla, ja sam predsednica udruženja, a mi koji ovde stanujemo obično pomažemo jedni drugima i zajedno brinemo o zgradi. Naročito sada, pošto je leto i mnogi su na odmoru. Zato ja imam rezervne ključeve većine stanova.“

I tako je ponela sa sobom ključ koji joj je dala majka žrtve. Liftom se spustila u prizemlje, još nekoliko puta pozvonila na vrata „za svaki slučaj, ako je uprkos svemu ipak kod kuće“, otključala ulazna vrata i ušla u stan.

„Stan je iznutra delovao onako kako to obično biva kada mladi ostanu sami kod kuće, pa nisam obraćala naročitu pažnju na to, mislim da sam naglas upitala ima li koga kod kuće, ali niko nije odgovarao, pa sam ušla... u spavaću sobu... da... i tada sam videla šta se dogodilo. Odmah sam shvatila. Pa sam se onda... okrenula i istrčala pravo na ulicu... palo mi je na pamet da je on možda i dalje u stanu pa sam se uplašila za svoj život. Srećom, imala sam mobilni kod sebe, pa sam pozvala... vaš broj za hitne slučajeve... onaj koji ide jedan, jedan, dva. A oni su se stvarno odmah javili, uprkos onome što možete da pročitate u novinama, o tome kako se policajci nikad ne javljaju.“

Otvoreni prozor u spavaćoj sobi nije stigla da zatvori, što inače više i nije bilo toliko važno, pošto je kiša već prestala da pada kada je prva patrola stigla, a eventualna oštećenja od vlage više joj nisu bila u prvom planu. Viši pozornik Adolfson se, naravno, nije setio da to uradi. Ali je zato primetio da postoje obilni tragovi krvi pomešane sa vodom na metalnom simsu sa spoljne strane, no pošto je kiša tada već prestala da pada, prepustio je i tu pojedinost svojim starijim kolegama iz tehničke službe.

Najtoplije leto koje se pamti, komšinica koja svakog jutra ide u istu šetnju sa svojim psima, a pritom ima kod sebe i rezervne ključeve od žrtvinog stana, iznenadna provala oblaka, otvoren prozor. Sve ove okolnosti uzete zajedno mogu se protumačiti kao plod slučajnosti ako tako želite, ali bilo kako bilo, policija je zahvaljujući tome otkrila šta se dogodilo na baš taj način, a ne neki drugi. A u poređenju sa drugim zamislivim opcijama, ovo je daleko od najgoreg mogućeg ishoda.